

INTERVJU S CHRISTINE LABONTÉ-ROSET REKTORICO UNIVERZE UPORABNIH ZNANOSTI ALICE SALOMON V BERLINU

DZ: Veliko ljudi meni, da so današnje družbene spremembe hitrejše in bolj dramatične kot kdaj koli prej. Kako se spominjate časov, ko ste postali rektorica daljnega leta 1994?

CLR: To so bili nestabilni časi zaradi nemške združitve, ki je s seboj prinesla veliko političnih sprememb tudi na univerzitetnem področju. Za zgled naj povem, da smo že takrat potrebovali novo zgradbo, ker je bila stara premajhna, in dodelili so nam jo v četrti nekdanjega Vzhodnega Berlina. To je bila politična odločitev, ki je na ta način postavila pomembno institucijo, torej izobraževalno ustanovo za socialno delo, tudi v Vzhodni Berlin. Ko sem bila 1. aprila 1994 izglasovana za rektorico, sem začela delati na novem študijskem programu menedžmenta zdravstvene nege. Na programu smo imeli študentke in študente, nismo pa imeli ustreznih prostorov in profesorjev. Imela sem teden dni časa, da poiščem ustrezne prostore zunaj naše univerze. Končno smo jih dobili v mestni hiši berlinske četrti Schöneberg, vendar je bilo treba najti

tudi profesorice. Skratka, moj začetek ni bil umirjen, prav narobe! Za socialnim delom je bil menedžment zdravstvene nege drugi študijski program, ki smo ga ponudili študentom. Na področju socialnega dela pa smo najstarejša institucija v Evropi.

Danes imamo štiri dodiplomske študijske programe. Leta 2004 smo začeli še dva, program vzgoje otrok v zgodnjem otroštvu in program fizioterapije in delovne terapije. Leta 2000 smo ponudili prvi magistrski študijski program. Imamo osem magistrskih programov in še več jih nastaja. Pravkar smo začeli izvajati nov magistrski program menedžmenta zdravja in zdravstvene nege, v naslednjem semestru pa bomo imeli se podiplomski študijski program vzgoje otrok v zgodnjem otroštvu.

DZ: To je bil velik in hiter razvoj – od majhne šole v Schönebergu do velike in razpoznavne univerze uporabnih znanosti. Se je v zadnjih letih spremenil tudi način izobraževanja?

CLR: Da. Eden od razlogov je gotovo bolonjska reforma, ki je razdelila stari dodiplomski študij na triletni dodiplomski in dveletni magistrski študij. Veliko profesorjev ni sprejelo bolonjske reforme, ker je prinesla preveč sprememb. Mi pa smo to priložnost izkoristili, da smo organizirali različne delovne skupine in bolj povezali študijski proces na univerzi. Pomemben del procesa je bil gotovo povečanje kapacitet naše univerze, saj smo imeli pred reformo razmeroma malo vpisnih mest za študente in študentke. Od leta 2000 je univerza uporabnih znanosti pridobila veliko vpisnih mest in v naslednjih letih nam jih bodo dodelili vsaj še 300.

Danes sodelujemo s številnimi institucijami, ki se ukvarjajo s socialnim delom in se nahajajo v četrti Hellersdorf, kjer stoji univerza Alice Salomon. Opravili smo veliko dela z mladimi, tudi s takimi, ki se čutijo pripadnike ekstremne desnice. Nekaj naših študentk je opravilo študijsko prakso prav v Hellersdorfu, ki je predmetna četrt nekdanjega Vzhodnega Berlina. Sodelujemo tudi pri praktičnih in raziskovalnih projektih in na nekaterih seminarjih. Naš namen je, da tovrstno sodelovanje v prihodnosti še okrepimo, saj potrebe naše

družbe zahtevajo veliko več, kot ji lahko trenutno ponudimo.

DZ: Kaj pravite na kritike, da bolonjska reforma funkcionalizira visoko šolstvo za potrebe neoliberalne ekonomije, širi nekritično razmišljanje in postavlja v ospredje praktična znanja in ozko profesionalizacijo?

CLR: Vse je odvisno od tega, kako ta proces reformiranja organiziramo. Mi smo se posvetili tako vsebinam programov kot potrebam na trgu delovne sile. In ne le to! Držali smo se tudi načel vseživljenjskega učenja. To pomeni naučiti študentke in študente samostojnosti, individualnega učenja in znanstvenoraziskovalnega dela, prav tako pa prilagoditi nove študijske programe nadaljnjemu izobraževanju in potrebam današnje družbe. Znanstvenoraziskovalno delo lahko opravljaš le, če si kritičen.

Odvisno pa je tudi od tega, kar ponujaš. Če študentom ne daš znanja o uporabi raziskovalnih metod in njihovih omejitvah ali znanja o tem, kaj je kritično mišljenje, potem se ne bodo sposobni samostojno odločati.

Spremembe, o katerih govorite, sem občutila na nekaterih fakultetah, kjer niso storili nič drugega kot to, da so stare predmete prilagodili novim razmeram. Lahko se prilagodiš neoliberalizmu, lahko pa sestaviš nove programe in ponudiš nove možnosti, in mi smo storili prav to. Jasno je, da so novi bolonjski dodiplomski programi krajši od tradicionalnih, zato pa so lahko intenzivnejši. Študentkam ponujamo poleg standardnih programov veliko drugih možnosti. Trenutno gre skoraj 20 odstotkov naših študentk in študentov na študij v tujino. Prav tako vedno več tujih študentov prihaja na izmenjavo k nam, kar je zelo pomembno, saj ravno to omogoča mednarodno usmeritev univerze.

DZ: Če pogledate na zadnjih petnajst let, kje so po vašem mnenju glavni mejniki in dogodki, ki ste jih doživeli kot rektorica na univerzi?

CLR: Eden izmed mejnikov je zagotovo to, da smo pridobili veliko študijskih programov in lahko sedaj govorimo o treh študijskih ali poklicnih usmeritvah – socialno delo, zdravstveni poklici in pedagoški poklici. Ta proces nam je vzel veliko časa, saj smo morali najprej

razviti nove študijske smeri, sedaj pa iščemo možnosti povezovanja in sodelovanja z drugimi študijskimi programi. Prvič v naši zgodovini se za določene zdravstvene in pedagoške poklice študentke in študentje izobražujejo na univerzah in ne zgolj na poklicnih šolah. To je resnično mejnik. Eden od vidikov, zakaj je pomembno, da se taki poklici sedaj poučujejo na univerzah, je tudi to, da so ti poklici še danes dojeti kot tradicionalno ženski poklici, ki se poučujejo na tradicionalno ženskih študijih.

Na Univerzi za uporabne znanosti Alice Salomon smo razvili prvi študijski program za vzgojo otrok v zgodnjem otroštvu. Pozneje se je podoben program razširil po vsej Nemčiji. Trenutno jih je trideset in vedno več jih bo. Tudi to je velik mejnik.

Dodaten izziv je bil povečan obseg raziskovalnega dela. Ustvarili smo možnosti za raziskave, kar ni enostavno, saj imajo naše profesorice in profesorji veliko dela s poučevanjem. Prav tako je bilo težko pridobiti finančna sredstva različnih fundacij. Od vseh osmih univerz uporabnih znanosti v Berlinu smo po številu raziskav trenutno na prvem mestu. Največ finančne podpore prejemamo od različnih zasebnih organizacij in od ministrstva za raziskovanje. Poleg tega imamo med vsemi univerzami uporabnih znanosti tudi največje število raziskav na profesorja. To je zelo pomembno, saj pridobimo 30 odstotkov vseh sredstev zato, ker smo boljši od drugih univerz. Uspešnejšim univerzam morajo druge univerze odstopiti delež sredstev. V prejšnjem letu smo na ta način pridobili 15 odstotkov raziskovalnih sredstev. To je veliko denarja.

Poleg tega smo okrepili internacionalizacijo univerzitetnega dela. Intenzivno sodelujemo pri skupnih magistrskih programih, v mednarodnih združenjih, v evropskih programih za izmenjavo, pa tudi z mednarodnim doktorskim študijem socialnega dela Indosow. Na ta način smo ustvarili številne priložnosti za študente, ki želijo del študija opraviti v tujini, na primer s pomočjo projekta študentske izmenjave Leonardo da Vinci; ta financira študentke, ki so študij končale pri nas, vendar si želijo opraviti študijsko prakso v tujini.

DZ: Je prišlo do sprememb tudi v starostni ali spolni strukturi študentk in študentov?

CLR: Število študentk in študentov se je podvojilo, načrtujemo pa še več vpisnih mest. V roku dveh ali treh let bomo imeli dvakrat več študentk in študentov kot prej. Tudi študentska populacija se je spremenila. V preteklosti smo jih imeli veliko, ki so se vpisali na študij šele potem, ko so imeli že veliko praktičnih izkušenj. Ko so se vpisali k nam, so bili največkrat stari 29 let. Danes imamo več mlajših študentk, ki se vpišejo na študij takoj po končani srednji šoli. Glede spolne strukture pa opažamo, da je še vedno več žensk kot moških, vendar se tudi to počasi spreminja. Na študiju vzgoje otrok v zgodnjem otroštvu je vpisanih več moških. Moška študentska populacija počasi narašča.

DZ: Katere spremembe ali dogodki so bili za vas osebno najpomembnejši in ste nanje kot rektorica najbolj ponosni?

CLR: Povečanje raziskovalnega dela in internacionalizacija dela znotraj Univerze uporabnih znanosti Alice Salomon. Veliko dela je bilo treba, da smo to dosegli. Sama sem sodelovala v številnih mednarodnih združenjih, kar nam je omogočilo večjo internacionalizacijo in lažje pridobivanje mednarodnih partnerjev. Na ta način mi je uspelo ustanoviti evropsko sredozemsko mrežo šol za socialno delo, kjer je uradni jezik francoščina. To je edinstven primer, saj vse ostale mednarodne mreže temeljijo na angleškem jeziku. Ta mreža privablja večinoma iz Južne Evrope in Magreba (Tunizije, Maroka in Alžirije). Magrebske države so bolj usmerjene k Evropi kot Afriki, ker so bile francoske kolonije. Njihov drugi uradni jezik je francoščina in otroci se je učijo od prvega razreda osnovne šole naprej. Spogledujejo se z Evropo in evropskim trgov delovne sile, ker imajo veliko mladih in izobraženih ljudi z akademsko izobrazbo, ki pa se doma nikakor ne morejo zaposliti. Prav zaradi tega bodo tudi v teh državah začeli izvajati bolonjsko reformo. Leta 2007 so me povabili, da sem bila svetovalka tunizijskemu ministru za izobraževanje glede bolonjske reforme.

DZ: V vseh teh letih ste kot rektorica najbrž izkusili ne le uspehe, ampak tudi razočaranja. Bi lahko povedali kaj o tem?

CLR: Med profesorji smo doživeli veliko generacijskih sprememb. Konec tega desetletja, do leta 2010, se bo upokojilo 80 odstotkov starejših profesorice in profesorjev. Ta generacija, ki je prišla na univerzo v 70-ih letih, je bila zelo močna, sedaj pa odhaja. Po drugi strani smo na ta račun v zadnjem času pridobili veliko novih in zanimivih kolegic in kolegov. Zgodilo se je tudi, da mnogi starejši profesorji niso želeli, da bi zaposlili izjemno dobre mlade ljudi, saj so se bali, da bodo boljši od njih.

Način zaposlovanja mladih je večkrat izhajal iz tradicionalnega razmišljanja. Zaposlovali smo tiste, ki so prišli z univerz, brez izkušenj v praksi ali politiki, namesto da bi zaposlili tiste, ki so imeli raznovrstne karijerne poti in strokovne izkušnje ali pa so prihajali z različnih strokovnih področij. To bi bilo veliko bolje, saj bi se na ta način tudi naše študentke in študenti pogloblje seznanili s strokovno prakso.

Drugo razočaranje, ki ga trenutno doživljam, pa je to, da si mlajša generacija želi, da bi bila vsaka malenkost urejena, določena s predpisi, zapisana črno na belem. Da mora biti vse zakonsko določeno, izhaja najbrž iz sodobne ureditve, kjer je vse protokolarno določeno. To lahko opazimo tudi v zahtevah študentov. Danes imamo toliko opravka z birokracijo kot

nikoli prej, vsaka najmanjša stvar mora biti administrativno urejena. To zagotovo ni dobro, saj se tako izgubi vsaka spontanost. Kot univerza smo pridobili več avtonomije in imamo več možnosti odločati, zato mladi mislijo, da bomo delovali v nasprotju z njihovimi interesi, če ne bo vse vnaprej določeno. Kot rektorica lahko na primer sama odločim, katero gostujočo profesorico ali profesorja bom povabila. Vendar so v predlogu novega statuta naše univerze vsi ljudje razdeljeni v odbore in podskupine in imajo odgovornosti za študijske programe. Če si večji, potrebuješ novo strukturo. Po novem naj bi oblikovali odbor, ki bo odločal o programih in bo odgovoren zanje; doslej je take odločitve sprejemal dekan ali rektor. Zaenkrat je še vedno na meni odgovornost in odločitev, da izberem ljudi, ki jim zaupam.

DZ: Ali obstajajo še kakšne politične odločitve v Nemčiji, ki lahko vplivajo na Univerzo uporabnih znanosti Alice Salomon?

CLR: Da, na primer na področju mednarodnega sodelovanja. Mesto Berlin veliko sodeluje z drugimi mesti, zato lažje sodelujemo z drugimi univerzami. S tovrstnim sodelovanjem pridobimo celo nekaj sredstev. Poleg tega obstaja politična težnja, da si čim več ljudi uredi stalno bivališče v Berlinu. Navadno so študentke in študentje iz drugih predelov Nemčije začasno najemali manjša stanovanja, vendar so bili še vedno prijavljeni v svojem domačem kraju. Če postanejo prebivalci Berlina, dobijo tako imenovano »dobrodošlico« v višini tisoč evrov. To je za mesto zelo dobro, saj bo z večjim številom prebivalcev pridobilo več denarja od države. Na nas sicer vplivajo tudi druga univerzitetna pravila, na primer pravilnik o šolninah. Pri nas namreč študentke in študentje ne plačujejo šolnine, drugod po svetu pa jo.

DZ: Je kaj novosti v zvezi z študijskimi programi tretje bolonjske stopnje? Kako bodo po vašem mnenju potekali procesi za pridobitev doktorskega študija iz socialnega dela?

CLR: Univerze uporabnih znanosti ne morejo izvajati doktorskega študija in podeljevati doktorskega naziva. V nekaterih zveznih državah Nemčije se zelo trudijo, da

bi to omogočili, vendar se jim do sedaj še ni posrečilo. Klasične univerze bi rade ohranile privilegij izvajanja in podeljevanja doktoratov. Vendar je naša univerza uporabnih znanosti odlično sodelovala s klasičnimi univerzami na področju doktorskega študija. Trenutno ponujamo dva doktorska seminarja, enega v sodelovanju s Svobodno univerzo, drugega pa v sodelovanju z Univerzo Humboldt. Poleg tega sodelujemo z medicinsko fakulteto Charité Univerze Humboldt, ki ponuja specifičen študijski program, za katerega dobijo denar na vsakega študenta, ki dela doktorski študij na določeno temo. Tema, ki jo ponujamo skupaj, je multimorbidnost, kjer obravnavamo sočasne bolezni in stanja. Dandanes so starejši ljudje vedno bolj bolni, imajo pa tudi več bolezni hkrati, kar imenujemo sočasne bolezni ali multimorbidnost. Veliko naših študentk in študentov iz zdravstvene smeri ali smeri socialnega dela konča ta študijski program. Druge univerze uporabnih znanosti pa ne poznajo tovrstnega sodelovanja, morda zaradi večje tekmovalnosti, ki vlada na področju tehničnih in ekonomskih znanosti.

DZ: V javnih govorih ste večkrat omenili življenje in delo pionirke socialnega dela Alice Salomon. Kaj vam Alice Salomon osebno pomeni?

CLR: Alice Salomon je bila neverjetna ženska. Bila je dosti pred svojim časom, saj je že pred sto leti obravnavala teme, s katerimi se ukvarjamo še danes. Poleg tega je začela oblikovati sistem poučevanja socialnega dela, ki je postal model ne le v Nemčiji, temveč tudi v Skandinaviji, in je vplival celo na japonski model. Njene knjige so bile prevedene tudi v japonščino. Bila je aktivna na številnih področjih; pisala je knjige o socialnem delu, delovala je tudi politično, sodelovala je pri oblikovanju zaščitnih zakonov proti otroškemu in ženskemu delu. Bila je feministka v meščanskem feminističnem gibanju, zlasti pa je bila »mednarodna figura«, saj je od samega začetka vzpostavljala mednarodno sodelovanje. Bila je res izjemna ženska v veliko pogledih.

DZ: Ali Alice Salomon kot model sploh kaj pomeni današnjim študentkam?

CLR: Na začetku študija študenti in študentke ponavadi niti ne vedo, kdo je bila Alice Salomon. Prav zato se danes bolj posvečamo zgodovini socialnega dela in izobraževanja za socialno delo. Posledica je tudi več diplomskih del s teh področij. Letos praznujemo stoto obletnico naše šole, v sklopu katere študenti organizirajo razne prireditve in projekte. Ena skupina pripravlja koledar s pionirkami socialnega dela, druga je naredila več intervjujev o zgodovini Univerze uporabnih znanosti Alice Salomon, tretja pa bo predstavila film o Alice Salomon, o njenem življenju in delu v Združenih državah Amerike.

DZ: Kako gledate na prihodnost izobraževanja za socialno delo?

CLR: Trg dela za socialne delavke in delavce bo vedno večji, če ne povsod, pa zagotovo v Evropski uniji. V nekaterih državah je zelo odvisen od finančnih možnosti, v EU pa se bo ne glede na to povečal. Trg socialnega dela je v zadnjih letih najhitreje rasel. Edina nevarnost je bolonjska struktura, ki jo imamo sedaj. V nekaterih državah, tudi v Nemčiji, so diplomirani študentje že veliko preveč specializirani in nimajo splošne širine za različne teorije in koncepte. Imamo veliko različnih poklicev znotraj področja socialnega dela, vendar verjamemo v univerzalno prvostopenjsko izobrazbo. Šele na magistrskem študiju naj bi se študentje ozko usmerili v izbrano področje. V Franciji, na primer, imajo 16 različnih področji znotraj socialnega dela. Specializacija je prevelika.

DZ: To prinaša fragmentacijo socialnega dela.

CLR: Da, vendar magistrski programi prinašajo nove možnosti, zlasti skupni evropski ali mednarodni magistrski programi. To naj bi postala običajna praksa, saj je socialna politika v Evropi mednarodna. Tudi problemi so mednarodni in jih ne moreš reševati, če ne poznaš mednarodne situacije. Upam, da bomo v prihodnosti ustvarili več skupnih študijskih programov na magistrski in doktorski ravni, saj jih potrebujemo. Če bi ustvarili take povezave, bi imeli tudi več možnosti za razvoj, saj lahko več univerz skupaj ustvari zares močne programe. Poleg tega upam, da smo na dobri

poti, da bo znanost socialnega dela postala običajna stvar ter da bo širše sprejeta. Socialno delo je potrebovalo sto let, da je postalo znanost! Že Alice Salomon se je spraševala, ali je socialno delo znanost ali ne. Tedaj je zapisala, da še ni. Vendar si je to želela in prav zato je ustanovila akademijo za pedagoško in feministično socialno delo ter neprestano ponavljala, da moramo napredovati k znanosti socialnega dela.

DZ: Kje vidite univerzo Alice Salomon čez pet let?

CLR: Upam, da bomo čez pet let večji, močnejši in še bolj mednarodni. Morda nam bo uspelo razviti nove možnosti sodelovanja ne le z oblikovanjem novih študijskih programov, ampak tudi s postavitvijo novih skupnih modulov, ki se bodo poučevali na različnih univerzitetnih študijskih programih. Nekaj podobnega smo že naredili.

Menim pa, da v naslednjih petih letih še ne bomo pridobili pravice do izvajanja doktorskega študija iz socialnega dela. Naš minister za šolstvo je rekel, da se bo to zgodilo le »prek njegovega trupla«. On je namreč zdravnik in zdravniki niso nikoli sprejemali drugih zdravstvenih poklicev za enakovredne svojemu. Odgovorila sem mu: »Če bo treba, pa prek trupla!«. Molčal je. Tak korak naprej bo zato zahteval veliko časa, odvisno pa je tudi od razvoja v drugih nemških zveznih državah.

Internacionalizacija je prav tako pomembna. Povsod po Evropi imamo večkulturno družbo, zato je zame najpomembnejše vprašanje 21. stoletja prav migracija. Razlogi zanjo so različni – poznamo ekonomsko, okoljsko, vojno migracijo in druge. Na to se moramo odzvati. Prav zato potrebujemo mednarodno in medkulturno socialno delo. V svoje module smo že vključili veliko medkulturnega dela in sedaj imamo prvo profesorico, ki je specializirana za medkulturno socialno delo. Drugo še čakamo.

DZ: Christine, najlepša hvala za pogovor. Sama sem kot častna profesorica vaše univerze povabljenja na praznovanje stote obletnice izobraževanja za socialno delo v Evropi, ki ga organizirate oktobra 2008. V imenu profesorice

in profesorjev fakultete za socialno delo v Ljubljani, svojih kolegic in kolegov s področja socialnega dela, vam ob tem prazniku iskreno

čestitamo in se nadajamo še veliko skupnih projektov in tako plodnega bilateralnega in multilateralnega sodelovanja kot doslej.

Darja Zaviršek
Prevod Tjaša Nabergoj

